

Enric Badosa. Uns records.

Francesc Parcerisas

D'ençà de fa uns anys, em preocupa especialment la contextualització dels fets. El relat estricte dels esdeveniments, sense saber molt bé on transcorrien, perquè passaven, quin era l'entorn..., trobo que falseja l'esforç de moltes persones i la importància dels seus reeiximents. No fa gaire, em va impressionar llegir unes pàgines de Joan Fuster en les quals evocava les penúries i els tràngols que tenia, de Sueca estant, els anys cinquanta, per aconseguir llibres i publicacions de qualsevol mena. L'enorme tasca de Fuster —la seva formació, l'establiment dels seus criteris personals, la seva voracitat lectora i analítica— es veuen multiplicades de manera exponencial quan ens l'imaginem a la seva casa del carrer sant Joan, enclaustrat entre llibres que va aconseguint a dures penes, amb poquíssimes persones amb qui parlar, sense referents amb els quals contrastar les idees i opinions que li van omplint el cap. Llegir, des d'aquesta perspectiva, un llibret com *El descrèdit de la realitat*, publicat per l'editorial Moll a Palma el 1955, a mi, m'omple de meravella.

Començo amb aquest extraordinari exemple de Joan Fuster, aïllat a Sueca, perquè voldria fer una evocació d'alguns dels molts canvis —profunds i trasbalsadors— que s'han produït en la nostra societat intel·lectual d'ençà que jo en tinc memòria, triant, precisament, alguns elements en què, al meu parer, l'Enric Badosa hi té paper rellevant. Ja em perdonaran que l'evocació tingui uns tons personals, però m'ha semblat que aquesta era la manera veritable de posar en relleu aquestes espurnes de llum amb què la feina de l'Enric Badosa aclaria, primer, les tenebres i, després, dispersava la boira o, ja més endavant, s'afegia als esclats més generals, més col·lectius, de lluminositat.

Crec que he estat un bon lector: dispers, encuriós, amatent al vell i el nou, amb dèries i fòbies, com ho som quasi tots. Vaig tenir la sort de tenir a casa una biblioteca, amb llibres catalans d'abans de la guerra, o els de Janés i Losada que comprava la meva mare, o els de Raixa o l'Óssa Menor que arribaven puntualment per subscripció al meu oncle més lletraferit. Però jo, que era un adolescent tan rebel com pertoca a la primera joventut, buscava els "meus" llibres a les parades de Santa Mònica, al capdavant de la Rambla, al Mercat de sant Antoni, o a les llibreries de vell del carrer Aribau, per on m'agradava fer un tomb quan s'acabaven les classes de la tarda. A mi, per exemple, el Paco Candel de *Hay una juventud que aguarda* (1956) o *Donde la ciudad cambia su nombre* (1957), em semblaven un descobriment i una manera insòlita d'escriure (en cert

sentit encara m'ho semblen i crec que seria bo estudiar-los a fons). Durant els meus anys d'estudiant del batxillerat de "lletres", abans d'entrar a la Universitat, comprava llibres de dues col·leccions de relats que em semblaven modèliques: "El reloj de sol" de l'editorial Pareja y Borràs, i la col·lecció "Leopoldo Alas" de l'Editorial Rocas. Els meus models —i aquí és on crec que ens va bé de poder contextualitzar— eren Ramon Eugenio de Goicoechea, Elisabeth Mulder, Castillo Navarro, Ana Mª Matute, Jorge Ferrer Vidal, Esteban Padrós de Palacios, Daniel Sueiro... Ara, quan el cànon d'aquells anys ja ha quedat mig fixat, aquesta rastellera de noms sembla un batibull considerable. Però segurament no ho era. Per a mi eren lectures atractives, noves, estimulants. He trobat a casa *Los desterrados*, de Ramon Nieto, premi Leopoldo Alas de l'any 1957, i hi tinc anotat que el vaig comprar el març de 1962, quan jo tenia 17 anys. D'aquesta col·lecció, per cert, ens en parlarà en Josep Mengual aquest matí, perquè l'Enric Badosa en va ser un dels artífexs. Aquesta relació de Badosa amb l'editorial Rocas l'he descobert ara, molt més tard, però em serveix per homenatjar-lo a ell, i a tots els que hi van col·laborar, perquè eren, segurament sense haver-s'ho proposat de manera explícita, un far per aquells lectors adolescents que ens interessàvem per una mena de literatura jove que s'editava per primer cop. (També guardo, de la mateixa col·lecció, l'edició de *Los jefes*, de Vargas Llosa, publicada el 1959, que sembla que va rebre patacades importants per part de la crítica del moment.)

Com corresponia al meu enlluernament pel món de les lletres, en aquells moments finals de la dècada dels 50 solia comprar també *Papeles de Son Armadans*, la revista de Cela que va dur aires de renovació importantíssims al panorama literari espanyol. Quan "baixava" a Barcelona, sempre aprofitava per fer una visita a la llibreria Argos del Passeig de Gràcia/Diputació i al magatzem d'Espasa Calpe a Diputació/Rambla de Catalunya, on podia comprar a molt bon preu els llibrets de la col·lecció Austral. La revista de Cela barrejava noms coneguts i ben establerts amb noms nous i, més important encara, amb noms que havien estat postergats i censurats d'ençà de la guerra. Crec que a *Papeles* és on per primer cop em vaig fixar en el nom d'Enrique Badosa, en un assaig que em va cridar l'atenció pel seu títol: "Primero hablemos de Júpiter. La poesía como medio de conocimiento" (publicat als números de juliol i agost de 1958), i que jo devia llegir uns anys després perquè tinc anotat que vaig comprar aquests números de la revista l'any 1961 —quan vaig entrar a la universitat— a la llibreria Gras, en un xamfrà del carrer Manso o del carrer Parlament, que aleshores ens assortia de molts llibres de sota mà. En aquest article, el Badosa assagista i el

Badosa poeta, que jo encara desconeixia, ja es donaven la mà i ho feien, a més, a les mateixes pàgines en què es publicaven textos de Henry Michaux, Carlos Bousoño, JE Ciriot, Jorge Cela Trulock, Juan Goytisolo, Max Aub o del professor Martínez Cachero... Vull subratllar, doncs, que el nom d'Enrique Badosa, quan miro enrere, per a mi és un llum intens, atractiu, en aquell panorama desballestat, polsós, rònc i missaire de finals dels 50 i principis dels 60.

Els meus anys d'universitat van ser, prou naturalment, els anys del descobriment de la poesia francesa i de la poesia catalana. I, per descomptat, de canvis enormes en el món. Potser hauria pogut descobrir el Claudel de les *Odas* que Badosa havia traduït a Adonais el 1955, abans de publicar-hi el seu primer llibre, però als anys 60 jo llegia Éluard, Breton, Prévert i escoltava Françoise Hardy i ja duia el cap prou ple d'altres coses. Ara bé, en encetar la lectura dels poetes catalans contemporanis —esperonat per Antoni Comas o Gabriel Ferrater, i per les fructíferes i inacabables tertúlies aquí al davant mateix, al bar de Lletres—, de seguida em va sobtar que aquell Enrique Badosa que havia vist que col·laborava a *Papeles de Son Armadans* ja hagués traduït i editat una *Antología lírica* d'Espriu el 1956 i una altra de J. V. Foix el 1963, totes dues també a Adonais. Són llibres que he buscat més tard, quan m'he interessat per la història de la traducció entre el català i el castellà després de la guerra i que, des de la meua perspectiva actual encara sobten, sobretot, perquè s'avançaven al gran boom poètic català que va representar la *Poesia catalana del segle XX* de Castellet i Molas (1963), la traducció de *La pell de brau* al Ruedo Ibérico (1963), les *Cançons de la roda del temps* de Raimon (1966), els *Poetas catalanes contemporáneos* de José-Agustín Goytisolo (1968) o les reedicions ampliades de les traduccions d'Espriu i de Foix que Badosa va publicar a partir de 1969 a "Selecciones de Poesía Española", de les quals ens en parlarà aquest matí el professor Manuel Llanas. I vull recordar que aquests són també els anys de l'esplèndida primera època d'"El Bardo" de José Batlló, on també aparegueren traduccions d'Espriu i de Pere Quart.

El salt natural a partir d'aquest clima intel·lectual era cap als llibres de poesia de l'Enrique Badosa. No havia llegit els seus primers llibres, però el primer que vaig comprar va ser *Historias en Venecia* (1971) a la col·lecció «Selecciones de Poesía Española», de Plaza & Janés. Jo aleshores ja vivia a Anglaterra, però procurava seguir de prop el que sortia publicat a Barcelona, i aquest títol, en un moment en què es va parlar tant d'una "escola veneciana" entre els autors castellans joves, em va tenir intrigat. Badosa, però, no tenia res a veure amb el preraphaelisme llepat que entrà en

vena a la poesia de l'etapa del final del franquisme, i aspirava, allà i en llibres posteriors, a una dicció més austera i clàssica, més estoica i èticament responsable on apareix l'amor i la sàtira, la reflexió i la serenitat. Dels anys 70 recordo també, en ple inici de la suposada transició espanyola, *Dad este escrito a las llamas* (1976), publicat a la col·lecció «Ocnos», dirigida per Joaquim Marco, que havia passat de Llibres de Sinera a Barral Editores i on, per cert, en Joan Margarit va publicar, el 1973, *Crònica*. Aturo aquí els meus records de fa quaranta anys.

En voldria remarcar, com he dit al començament, el context. És fàcil adonar-se dels canvis enormes que es van produir entre el final dels anys 50 i mitjan dels 70, jo diria que en molts aspectes havia transcorregut gairebé un segle mentre que, en d'altres, el temps havia quedat congelat. Als anys 70 havíem deixat feliçment enrere els mitjons de perle i les camises de tergal, i el furor estripat pel còmic havia deixat pas a la pretesa transcendència de l'economia política. Només cal mirar el disseny de les portades de l'editorial Rocas i les de la col·lecció Ocnos: dos mons molt diferents, però l'un deutor de l'altre. Per als lectors de la meva generació, en qualsevol cas, Badosa sempre havia estat present, sempre havia estat una figura de referència i, a cada època, em sembla que ha brillat amb una llum singular. A partir de *Mapa de Grecia* (1979) l'Enric Badosa també ens va ensenyar com calia lluitar amb l'edat més difícil de totes: amb l'edat adulta en què es fa manifesta una més gran responsabilitat, potser la més gran de totes, que és la responsabilitat envers nosaltres mateixos —la coherència—. Quan anys més tard ens hem tractat i ha nascut entre nosaltres una amistat i una gratitud notables m'he sentit sempre afortunat d'haver-lo pogut tenir, sense cap dels dos saber-ho, entre els models que em van formar. Jo, de model, en vaig tenir un altre, que em plau d'evocar en aquesta sala: el professor Antoni Vilanova. Ara ja fa una pila d'anys, un dia en què jo acabava de recollir el meu fill de casa d'una amics, al carrer Copèrnic, ens els vam trobar tots dos que venien de cara, entre Marc Aureli i Muntaner, tot passejant i xerrant. Recordo que els vaig saludar i li vaig dir al meu fill: "mira, aquests dos senyors no sols són uns grans savis, sinó que per a mi han estat uns grans mestres". Ara, en fer l'esbós d'aquests primers records llunyans, només he volgut deixar-ho per escrit perquè consti, públicament, l'agraïment de tota una generació i el meu personal.